

ЗНАЧЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ У НОРМУВАННІ ОБ'ЄМІВ НЕЗАВЕРШЕНОГО ВИРОБНИЦТВА

*Матюха М.М., к.е.н., доцент,
Київський національний університет
технологій та дизайну*

Завдання оптимізації розрахунку нормативів оборотних коштів стає все більш актуальною проблемою для виробничих підприємств. Відсутність розробленої сучасної методології і практики нормування нерідко призводить до спотворення відображення фінансового результату діяльності підприємства. У той же час, методичні розробки та галузеві рекомендації вітчизняної науки часто не відповідають сучасним вимогам і не враховують зміни у законодавстві. Таким чином, невірно розраховані нормативи, затверджені на підприємстві, не дозволяють управлінському персоналу правильно оцінити і спрогнозувати потребу в оборотному капіталі, знижуючи тим самим ефективність функціонування підприємств. Особливим елементом для формування правильних показників нормування незавершеного виробництва є інформаційне забезпечення, що на себе бере управлінський облік. Оскільки, традиційні облікові процедури не забезпечують формування повноцінної бази даних для потреб нормування.

Традиційно визнано, що невід'ємною частиною

планування діяльності підприємства є норми і нормативи. У вітчизняній практиці процедура розрахунку потреби в оборотних засобах зазвичай називалася нормуванням, яка ґрунтується на визначенні нормованих та ненормованих оборотних засобах.

До нормованих оборотних засобів відносять: оборотні виробничі запаси, готову продукцію, що знаходиться на складі, а також відвантажену продукцію, що не оплачена покупцем. Грошові кошти, що містяться в касі і на розрахункових рахунках, а також дебіторська заборгованість підприємства не нормується.

Якщо під нормуванням розуміти величину оборотних засобів, що забезпечують фінансування витрат підприємства, виходить, що вони повинні визначати потребу в оборотних засобах за всіма складовими відповідно до сучасних елементів, що інформаційно відображаються у бухгалтерському обліку. Таким чином, до переліку нормованих елементів, на для сучасного підприємства, повинні бути включені наступні складові: запаси сировини і матеріалів, запаси продукції незавершеного виробництва, запаси готової продукції, дебіторська заборгованість покупців, ПДВ, видані аванси, витрати майбутніх періодів. Центральним та основним елементом встановлення нормативів є незавершене виробництво, як пріоритетна складова отримання прибутку виробничих підприємств.

Перш за все, необхідно відзначити, що під терміном «незавершене виробництво (НЗВ)» розуміють продукцію (роботи), що не пройшла всіх стадій (фаз, переділів), передбачених технологічним процесом, а також неуккомплектовані вироби, які не пройшли випробування і технічного приймання. Відповідно нормування НЗВ має на меті:

- визначення облікової одиниці відповідно за типом

виробництва;

- виявлення методу і створення норм НЗВ;
- визначення методів оцінки НЗВ і формування нормативу.

При цьому нормою НЗВ вважається об'єм запасів, що знаходиться на технологічних переділах підприємства виражених у кількісних показниках матеріальних ресурсів (сировини, матеріалів, комплектуючих виробів і т. д.), що мінімально необхідно і достатньо для забезпечення його безперебійної роботи в регламентованих умовах здійснення процесів виготовлення продукції. Вартісна оцінка норми НЗВ називається нормативом НЗВ. При цьому нормуванню, контролю та аналізу повинні піддаватися у першу чергу запаси, що мають велику питому вагу у вартості ресурсів та мають вагомий вплив на прийняття управлінських рішень. Відповідний розмір оборотного капіталу має бути направлений на підтримку оптимального розміру НЗВ, що у свою чергу залежить від особливостей виробництва, можливостей виробничих цехів і складів, тривалості виробничого циклу (безперервного або дискретного), послідовності складських процесів, розмірів партій випуску, ефективності виробничого графіка та інших факторів (основні технологічні характеристики обладнання, сформована технологічна послідовність руху напівфабрикатів, виробнича потужність обладнання і т. д.).

Досліджуючи, важливість розрахунку потреби НЗВ, експерти, насамперед, відзначають можливість мінімізувати витрати на зберігання запасів, уникнути потреби в створенні великих складів на території підприємства.

Управління НЗВ здійснюється на кожному з наступних етапів: планування, мотивація, контроль, аналіз, що включає в себе:

- підтримка бази норм НЗВ в актуальному стані;

- розрахунок планових показників рівня НЗВ за видами, по місцях розташування і по центрам вартості;
- розрахунок змін і відхилень НЗВ від планових показників по вартості і кількості;
- застосування диференційованого підходу до оцінки підрозділів у частині змін та відхилень НЗВ.

Контроль і аналіз нормативів НЗВ та їх відповідності затвердженим нормативам покладається на систему управлінського обліку та здійснюється з метою:

- формування звітів про виконання планів по запасах;
- зіставлення планових і фактичних показників і розрахунку відхилень:
- розробки заходів по усуненню причин відхилень;
- проведення факторного аналізу показників, що впливають на величину відхилень.

Таким чином, розрахунок і аналіз нормативів дозволяє прогнозувати основні параметри діяльності підприємства, здійснювати сценарний аналіз обсягів виробництва. Слід сказати, що він відіграє ключову роль в практиці управління обсягом грошових коштів, вкладених в запаси незавершеного виробництва.